

A propòsit dels premis literaris que organitza Òmnium cada any

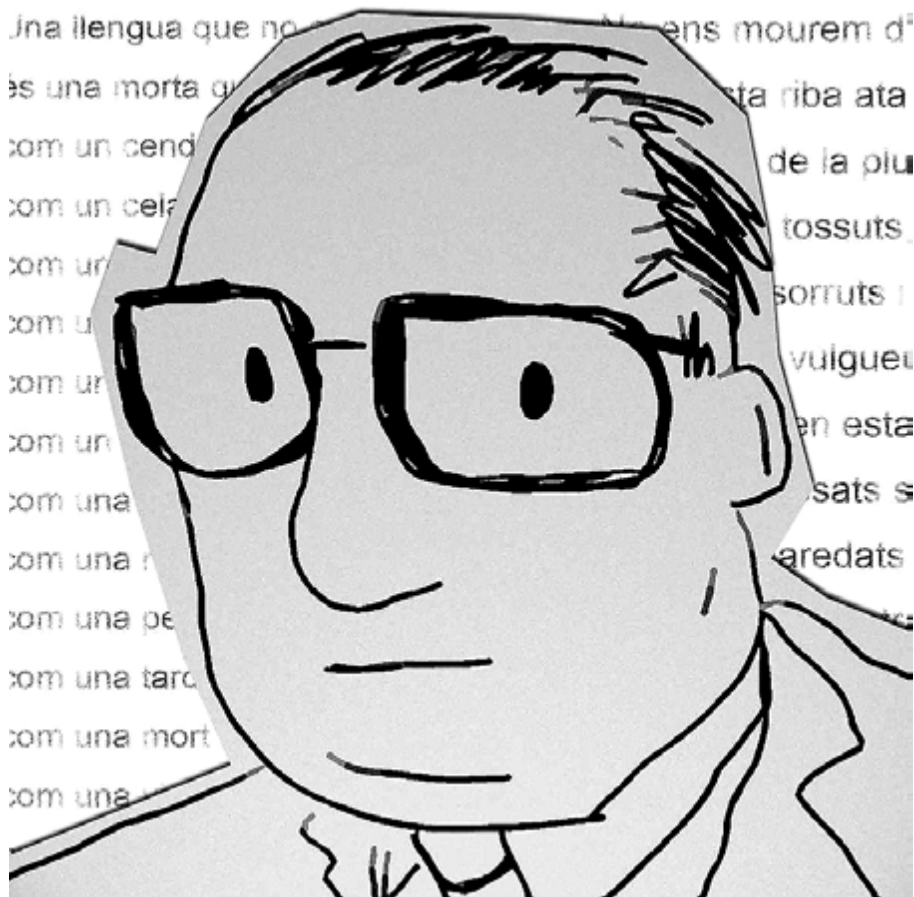
# Bartomeu Fiol o la coronació del rei bàrbar

SEBASTIÀ ALZAMORA

**A**ra no en podem ser prou conscients –com se sol dir en aquests casos, ens falta perspectiva–, però poso messions que un dels esdeveniments culturals més importants per a la literatura catalana, més transcendents per a les nostres lletres, d'aquest període d'entressegles en què ens trobem, serà la concessió del premi Carles Riba de poesia a Bartomeu Fiol, cosa que succeï fa exactament una setmana, en el decurs de la 54a edició de la Nit de Santa Llúcia, que cada any convoca i organitza Òmnium Cultural. Aquella nit es van lliurar altres guardons dignes de ser celebrats pels excel·lents auguris que transmeten: bé per Emili Rosales i el seu Sant Jordi, que torna a obrir les portes d'aquest premi als escriptors joves i que ens posa a l'espera d'una novel·la que tots desitgem de lectura memorable; bé per Vicenç Pagès i el seu premi Mercè Rodoreda de narrativa breu, que ja sabem per endavant que constituirà un reconeixement irreprovable; molt bé per Francesco Ardolino (sí, ell i Sam Abrams eren els de l'antologia dels *imparables*, en efecte) i la seva contribució a espolsar l'olor de sagristia del premi Cristianisme i Cultura amb un assaig sobre la petja de Dante Alighieri en la poesia de Joan Maragall que hauria de servir per començar a canviar molts dels punts de vista viciats que sovintegen dins els nostres estudis literaris. Però l'obtenció del Carles Riba per part de Bartomeu Fiol amb les seves *Càbales del Call* significa molt més que la mera concessió d'un premi a un poeta: més aviat solemnitza una cerimònia, la de la coronació d'un rei. Concretament la d'un monarca bàrbar, desterrat durant massa temps del seu reialme, que amb aquesta felicitat arriba per ocupar finalment el seu tron amb la legitimitat que atorga un talent superior. Si ens resta alguna engruna de dignitat i

d'equanimitat als que fem part d'aquest gremi de la lletra, tots plegats –els uns, els altres i els de més enllà– hauriem de saber veure, com han sabut veure-ho per unanimitat els membres del jurat del Riba, que ens ha arribat l'hora de realitzar una sentida genuflexió, també unànime, al davant d'una obra i una figura literària que ens honora i ens dona motius per sentir-nos orgullosos, sense escamotejos ni gasiveries de cap mena.

Tal vegada no sigui sobrer consignar que Bartomeu Fiol s'enquadra dins un grup d'escriptors mallorquins que es van començar a donar a conèixer durant la dècada dels seixanta (en el cas de Fiol, a través d'unes *plaquettes* d'ínfim tiratge que ell mateix s'editava curosament, ara tresors bibliogràfics) i que es caracteritzen precisament per no formar cap grup reconeixible com a tal, ni generacional ni de cap altra mena: ben al contrari, els podem reconèixer com una col·lecció d'individualitats irreductibles, amb característiques particulars molt i molt marcades, que van quedar diguem-ne desubicats entre els vistosos blocs generacionals de les dècades dels cinquanta i dels setanta. A banda del mateix Fiol, em referesc a escriptors com Baltasar Porcel, Miquel Àngel Riera, Rafel Jaume (que, a més de construir una molt estimulante obra poètica que encara espera els lectors que mereix, regentava la llibreria Cavall Verd, un dels escassíssims espais de reunió de què disposava la resistència cultural i lingüística a la Palma d'aquells anys), el prodigi pop del poeta, *bluesman*, cantautor i home orquestra que fou Guillem d'Efak, o, de forma potser més tangencial, Miquel Bauçà, un dels escriptors en català més rellevants i més mal llegits d'avui. Com he dit, entre aquests noms sobra qualsevol temptativa d'agrupament o d'etiquetatge, però sí que, a la vista de les seves obres, es pot dir que comparteixen dues qualitats essencials: una molt alta ambició literària, que els porta a emmirallar-se i a mesu-



XAVIER RAMIRO

rar-se amb els models més exigents de la literatura occidental moderna, i una marcada voluntat mítica, que es tradueix en la construcció de referents literaris que contenen allò que se'n sol dir una cosmogonia, una visió del món: pensem per exemple en el mite d'Andratx de Porcel, en el cicle de Miquel Àngel Riera entorn del personatge d'Andreu Milà, o en el mite de l'eremita urbà, que el mateix Miquel Bauçà en cos i ànima ha personificat a l'Eixample barceloní.

En el cas de Bartomeu Fiol, el mite forjat llibre a llibre porta el nom de Cavorques, que seria a Mallorca el que en Espriu és Sepharad a Espanya. És un mite complex i matísat, que fins i tot compta amb una iconografia religiosa pròpia feta de marededéus rarenques i d'àngels estrofolaris, i que per descomptat no és possible de desglossar ni sumàriament aquí: remetem el lector amable àvid de bona literatura als tres volums que, publicats per Edicions Proa,

en els últims anys han reunit la poesia publicada fins ara per Fiol, titulats *Camps de marina i suburbials*, *Cròniques bàrbares* i *Canalla lluny de Grècia*. Aquests tres títols serveixen a manera de programa d'urgència de la poètica de Fiol: el sarcasme, la consciència de marginalitat, el menyspreu per les poètiques aticistes –com en diu ell– que es limiten a ponderar la pulcritud formal del poema com a màxim valor, i, al contrari, la consideració de la poesia com a instrument de coneixement, com un veritable art de trobar veritat. Que aquesta gran obra reunida en tres volums es vegi ara bàrbarament coronada pel guardó concedit a *Càbales del call* no és altra cosa que una magnífica notícia per a la literatura catalana, de l'abast de la qual, insistesc, no ens farem prou conscients fins d'aquí a uns anys –i alguns és ben possible que no se'n facin mai, però aquesta ja és una altra història.

• SEBASTIÀ ALZAMORA. ESCRIPTOR

▶▶▶  
la unitat de la llengua. Poc després el govern espanyol admetia l'evidència i tu et vas penjar la medalla. Una medalla potser massa cara. Perquè a molts els va faltar temps per utilitzar-la, entre altres coses, per atiar un foc que semblava anar-se reduint per fi a cendres, el foc del blaverisme. I més enllà, sobretot, perquè presenta en el llenguatge del xantatge el que hauria d'haver estat una victòria del sentit comú. Algú pot trobar en aquell teu comportament una actitud de fermesa. Jo no. No hi entenc gens d'acció política, però intueixo que quan un té una veritable capacitat de coerció el més sensat no és que se'n vanti i ho esbombi als quatre vents, sinó que la utilitzi discretament a favor dels propis, i nobles, objectius.

Ara, poques setmanes després, has protagonitzat una altra intervenció en

què, segons la meua manera de veure, es tornen a confondre banalment política i espectacle. En plena indignitat de Fresno, quan una suma d'irregularitats contra la Federació Catalana de Patinatge ha evidenciat les males arts del funcionari espanyol a favor dels suposats interessos del seu Estat, no se t'acut sinó insinuar el boicot a la candidatura olímpica Madrid 2012. Amb aquestes poques paraules –em sap greu però no puc evitar de trobar-les massa pròximes a la demagògia d'alguns populistes– vas aconseguir desplaçar l'hoquei i el reconeixement de les nostres seleccions nacionals a un segon terme i, per contra, engendrar un debat del qual només pots sortir, com ja s'està veient, dividint la societat catalana i amb les orelles encara més calentes. Per més que després rectificis, així se'n van en orris tots els teus esforços per mostrar l'independentis-

me com una opció cordial, amable i no agressiva.

Com és, Josep-Lluís, que una vegada i una altra desaprofites les ocasions per mostrar l'estadista que esperàvem trobar en tu i recaus en unes maneres i uns estils més propis de l'activisme voluntarista? Com és que costa tant, que a tots ens costa tant, recordar els errors precedents i ser almenys més exigents, més dignes, més valents, davant els nous reptes?

Espero que no vegis en aquesta carta el que no hi pot haver, ni atacs personals ni ressentiment de cap ordre. Només intento expressar-hi, a partir d'eloqüents casos concrets, la recança que em fa tenir la sensació que som en una conjuntura excepcional, única, que amb perspicàcia haves contribuït especialment tu a crear, i que tanmateix se'n escola com l'aigua entre els dits. No sé si hi haurà gaires noves oportu-

nitats d'avançar tan decididament com sembla que podríem fer ara cap a la plena sobirania.

És molt probable que, quan se'n presenti l'ocasió, jo torni a votar Esquerra o la teva candidatura, perquè al capdavant les opcions són les que són. Però dubto molt que m'engresqui altra vegada a fer-ho públic. Si no és que canvien algunes coses, i l'estil torna a ser un altre, i recuperes aquell discurs d'aire consistent, positiu, de fa uns mesos, i encara el reforces amb els èxits que les actuals responsabilitats de govern haurien de permetre esgrimir. Si no es perceben canvis com ara aquests, si es repeteixen encara més anècdotes com les recollides, el meu serà a tot estirar un vot sense il·lusió, disgustat, reticent. I em dol, perquè m'havia convençut que podia ser d'una altra manera. Cordialment,

• ORIOL IZQUIERDO. EDITOR I PROFESSOR DE LA URL